

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет менеджменту, адміністрування та
права**

**Кафедра ЮНЕСКО “Філософія людського
спілкування” та соціально-гуманітарних
дисциплін**

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

**Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та
заочної форми здобуття освіти зі спеціальностей 051 «Економіка»; 054
«Соціологія»; 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»; 073 «Менеджмент»; 242 «Туризм»; 292
«Міжнародні економічні відносини»**

Харків

2023

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних
дисциплін

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної
форми здобуття освіти зі спеціальностей 051 «Економіка»; 054
«Соціологія»; 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»; 073 «Менеджмент»; 242 «Туризм»; 292 «Міжнародні
економічні відносини»

Затверджено рішенням
Науково-методичної ради
факультету МАП
Протокол № 9 від 25.05.2023 р.

Харків 2023

УДК 94(477)(072)

Ф

Схвалено
на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-
гуманітарних дисциплін
Протокол № 11 від 28 квітня 2023 р.

Рецензенти:

О. В. Воронянський, кандидат історичних наук, професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету

І.О. Данченко, доктор педагогічних наук, професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету

Ф Історія української державності: Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальностей 051 «Економіка»; 054 «Соціологія»; 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; 073 «Менеджмент»; 242 «Туризм»; 292 «Міжнародні економічні відносини» / Державний біотехнологічний університет; авт.-уклад. Бондар Н.О. – Харків : [б. в.], 2023. – 28 с.

Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни «Історія української державності» розроблено відповідно до навчальної програми курсу. Видання включає теми семінарських занять та перелік основних питань до кожного заняття, рекомендовану літературу, перелік питань для поглибленого вивчення теми семінарського заняття, опис форм контролю та засобів діагностики успішності навчання. Видання призначено здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальностей 051 «Економіка»; 054 «Соціологія»; 071 «Облік і оподаткування»; 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; 073 «Менеджмент»; 242 «Туризм»; 292 «Міжнародні економічні відносини».

УДК 94(477)(072)

Відповідальний за випуск: Н.І. Моїсєєва, д-р. екон. наук, проф.

© Н.О. Бондар, 2023
© ДБТУ, 2023

Запропонована навчально-методична розробка підготовлена з урахуванням вимог до організації навчального процесу у вищому навчальному закладі. Вона ставить собі за мету — організацію навчально-дослідної роботи студентів при вивченні дисципліни „Історія української державності”.

Основними формами набуття знань з історії української державності є навчальні лекції, семінарські заняття та самостійна робота студентів.

Семінарські заняття є важливою формою організації навчального процесу, суттєвою передумовою розгортання самостійної роботи студентів. Під час семінарських занять майбутні бакалаври поглиблено засвоюють минулу і сучасну історію державотворення на українських землях, знайомляться з історичним процесом в Україні в контексті європейської історії, долучаються до основ методології сучасних історичних досліджень, формують національну свідомість, історичну пам'ять та активну громадянську позицію.

Представлені методичні вказівки вміщують: тематику семінарських занять з метою та планом заняття, питаннями для поглибленого вивчення теми, рекомендовану літературу та джерела, опис форм контролю та засобів діагностики успішності навчання.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Історія української державності». Найдавніші державні утворення на українських землях (ІХст. до н.е - V ст.н.е.).	2
2	Княжий період української державності (ІХ ст. н.е. - сер. XIV ст. н.е.)	2
3	Литовсько-польський період на українських землях (XIV - XVI ст.).	2
4	Формування та розвиток козацько-гетьманської держави під час Української національно-визвольної боротьби (середина XVII ст.).	2
5	Наступ царизму на українську державність у роки Гетьманщини.	2
6	Відродження ідеї українського національного самовизначення та державності в XIX ст.	2
7	Нові тенденції в соціально-політичному житті України на початку XX ст.	
8	Українська революція 1917-1921 років.	4
9	Перші кроки радянського державотворення і втрата УСРР ознак незалежності.	2
10	Україна і Друга світова війна: нова парадигма.	2
11	УРСР за часів “відлиги”, “застою” та “перебудови” (сер. 50-х рр. XX ст. - 1989 р.).	2
12	Україна на шляху до суверенітету та державної незалежності	2
13	Державотворчі процеси перших років незалежності. Проблеми української державності у 2004-2021 рр.	2
14	Проблеми української державності у 2010-2021 рр.	2

Змістовий модуль 1. Етносоціальні та державотворчі процеси в Україні з найдавніших часів до початку ХХ ст.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія української державності». Найдавніші державні утворення на українських землях (ІХст. до н.е - V ст.н.е.)

Мета: сформулювати завдання курсу, значення курсу в контексті важливості розуміння витоків української державності, наполегливої боротьби українського народу за власну державу, утвердження права українського етносу на самостійний розвиток; визначити основні періоди історії українського державотворення; розглянути перші протодержави на території сучасної України, їх політичний устрій, характер господарювання та вплив на зародження державності у східних слов'ян - пращурів українців.

План

1. Предмет, завдання дисципліни. Наукова періодизація історії української державності.
2. Перші протодержавні утворення: Кіммерія, Скіфія, Сарматія.
3. Грецькі міста-держави. Боспорське царство.
4. Гетика (Рейдготланд). Держава гунів (Гунський союз).

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Проаналізуйте мету, предмет, завдання дисципліни “Історія української державності” та підготуйте есе на тему: “Значення та важливість вивчення дисципліни “Історія української державності” для патріотичного виховання та для формування у молоді громадянської позиції.
- Порівняйте періодизацію історії української державності та історії України. Визначте загальні та специфічні аспекти.
- Охарактеризуйте державний устрій перших протодержав на території сучасної України - Кіммерії, Скіфії, Сарматії.
- Підготуйте есе на тему: “Спадщина Скіфів - культурний, археологічний, державницький аспект”.
- Підготуйте есе на тему: “Військове мистецтво перших кочовиків-скотарів на території сучасної України”.
- Підготуйте есе на тему: “Державний лад та правова система грецьких міст-держав Північного Причорномор'я”.
- Підготуйте есе на тему: “Феномен грецької колонізації - антична еміграція чи експансія”.

Список рекомендованої літератури

1. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Т. 1. - Київ: Вид. дім “Кондор”, 2018. - 344 с.

2. Бойко О.Д. Історія України / О.Д. Бойко. - К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
3. Інститут історії України (<http://history.org.ua/uk>)

Тема 2. Княжий період української державності (IX ст. н.е. - сер. XIV ст. н.е.)

Мета: проаналізувати основні теорії щодо походження українського етносу, визначення його місця в колі слов'янських народів, формування етнічної території, політичної організації; охарактеризувати державний союз групи слов'янських племен - антів; визначити характерні етапи розвитку Київської Русі, її державно-політичний устрій, правові традиції, релігію, міжнародні зв'язки та історичну спадщину; визначити державотворчі традиції Галицько-Волинського князівства в контексті утворення власне української національної держави з перевагою західного вектора в різних сферах діяльності держави.

План

1. Основні концепції слов'янського етногенезу. Зародження державності у східних слов'ян.
2. Утворення Київської Русі: теорії походження; державно-політичний устрій.
3. Причини роздробленості Київської держави, її історична спадщина.
4. Державотворчі традиції та їх розвиток у Галицько-Волинській державі.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Підготувати есе на тему: "Гіпотези етногенезу українського народу - на основі історіографії різних часів".
- Підготувати есе на тему: "Суспільство і політичний лад антів".
- Охарактеризуйте правові документи Київської Русі.
- Проаналізуйте еволюцію державної влади в контексті розвитку Київської Русі: ранньофеодальна монархія - абсолютна монархія - федеративна монархія.
- Визначте причини та процеси децентралізації Київської Русі.
- Охарактеризуйте процес християнізації Київської Русі.
- Визначте місце Київської Русі у світовій історії.
- Підготуйте доповідь на тему: "Державотворча діяльність Романа Мстиславича та Данила Галицького".
- Охарактеризуйте суспільство Галицько-Волинської держави.
- Розкрийте зміст і форми золотоординського іґа на українських землях.

Список рекомендованої літератури

1. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Т. 1. - Київ: Вид. дім “Кондор”, 2018. - 344 с.
2. Бойко О.Д. Історія України / О.Д. Бойко. - К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
3. Головка О. Б. Князь Роман Мстиславич та його доба. – К., 2001.
4. Котляр М. Ф. Дипломатія Галицьких і Волинських князівств XII - XIII ст. / М.Ф. Котляр // Київська старовина. - 2000. - №4. - с. 3-15
5. Котляр М. Ф. Шляхи християнства на Русь (легендарні й реальні) / М.Ф. Котляр // Укр. іст. журнал. - 2008. - №5. - с. 4-15
6. Кубанов Р. А. Монголи на землях Південної Русі (XIII ст.) – К., 2012.
7. Моця О.П. Київська Русь і країни Європи: характерні риси східнослов'янської державності, рівні міжнародних відносин та напрями контактів / О.П. Моця // Укр. іст. журнал. - 2007. - №1. - с. 4-19.
8. Ричка В. Княгиня Ольга / В. Ричка. – К.: Вид. дім “Альтернатива”, 2004. - 336 с.

Тема 3. Литовсько-польський період на українських землях (XIV - XVI ст.).

Мета: проаналізувати причини та процес переходу українських земель в залежність від Великого Литовського князівства; охарактеризувати становище українських земель у складі Литви та вплив політичних процесів в середині Литовської держави на статус українських земель; розкрити причини та наслідки Кревської, Люблінської, Берестейської уній на державотворчі, соціальні, релігійні процеси на українських землях

План

1. Політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського (XIV - XV ст.).
2. Входження українських земель до складу Речі Посполитої.
3. Релігійне питання на українських землях в XV - XVI ст.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- “Тиха експансія” Литви на українські землі - характеристика та аргументація терміну.
- Визначте причини утворення Речі Посполитої. Дайте характеристику державного устрою цієї держави.
- Підготуйте доповідь за темою: “Литовські статuti - правові документи Литовсько-польської доби”.
- Підготуйте доповідь за темою: “Структура українського суспільства в литовсько-польську добу”.

- Зробіть дослідження та підготуйте доповідь на тему: “Українська шляхта за литовсько-польської доби: відносини з владою та суспільством”.

Список рекомендованої літератури

1. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Т. 1. - Київ: Вид. дім “Кондор”, 2018. - 344 с.
2. Бойко О.Д. Історія України / О.Д. Бойко. - К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
3. Інститут історії України (<http://history.org.ua/uk>)

Тема 4. Формування та розвиток козацько-гетьманської держави під час Української національно-визвольної боротьби (середина XVII ст.).

Мета: охарактеризувати козацтво як неповторну модель суспільного розвитку з оригінальними рисами в соціальній структурі, традиціях, побуті та як могутній осередок національного руху в Україні; розглянути постать Б. Хмельницького в контексті неоднозначності та суперечливості його епохи; проаналізувати політичну програму Б. Хмельницького щодо формування української держави - фундаментальні основи національної державної ідеї; визначити чинники, які зумовили необхідність для України укладення союзу з іншою державою в боротьбі з Річчю Посполитою.

План

1. Передумови виникнення українського козацтва. Державницькі функції Запорізької Січі.
2. Розробка Б.Хмельницьким політичної програми Української держави.
3. Політико-адміністративний та соціально-економічний устрій Козацької республіки.
4. Переяславсько-Московська угода 1654 р. Початок боротьби України і Московії за Київську спадщину (1654-1657 рр.).

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Розкрийте зміст теорій виникнення козацтва.
- Охарактеризуйте роль Д. Вишневецького у виникненні Запорозької Січі.
- Підготуйте есе на тему: “Адміністративно-політичний устрій Запорозької Січі”.
- Назвіть причини та значення походів козаків на Османську імперію та Крим.
- Постать Петра Сагайдачного в контексті історії козацтва.
- Підготуйте доповідь про участь козаків у Європейських війнах та походах.

- Порівняйте умови мирних договорів періоду національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького.
- Охарактеризуйте зовнішньополітичну діяльність Б. Хмельницького.

Список рекомендованої літератури

1. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків. Т. 1 – 3. – Львів, 1990.
2. Історія українського козацтва [Текст]: нариси у 2т. / Редкол.: В.А.Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Києво-Могилянська академія, 2006. – Т.1. – 800с.: іл.
3. Шевчук, В.О. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI – XVIII ст.: у 2-х кн. Кн. 1. – К.: Грамота, 2007. – 720с., іл.
4. Брехуненко В. Богдан Хмельницький [Текст] / В. Брехуненко. – К.: О.П. Житомирська облдрукарня, 2007. – 68с.
5. Балацька, Г. Військо Запорозьке. Перші війни кінця XVI ст. / Г. Балацька // Все для вчителя. – 2017. – №3. – С. 10-12. Букет, Є. Клейноди і поступ козацького державотворення / Є. Букет // Українська культура. – 2017. – № 2. – С. 30-33.
6. Двірна, К. Козаччина в науковій історичній спадщині членів Українського історико-філологічного товариства у Празі (20-30-ті роки XX ст.) / К. Двірна, Н. Ворон // Історія в рідній школі. – 2017. – № 7-8. – С. 23-25.
7. Коляда, І. Виборення козацькою Україною незалежності / І. Коляда // Історія в рідній школі. – 2017. – № 9. – С. 34-44.
8. Крушинська, В. Виникнення Запорозької січі. Військово-політична організація Українського козацтва / В. Крушинська // Історія в рідній школі. – 2017. – № 12. – С. 25-27.
9. Онуфрієнко, Н. Військове мистецтво, традиції та побут українського козацтва / Н. Онуфрієнко // Все для вчителя. – 2017. – № 2. – С. 24-25.
10. Москаленко, О. Виникнення українського козацтва / О. Москаленко // Все для вчителя. – 2016. – № 3-4. – С. 66-68.
11. Туранли, Ф. Козацька доба історії України в османсько-турецьких писемних джерелах (друга половина XVI-перша чверть XVIII століття) / Ф. Туранли // Український історичний журнал. – 2017. – № 1. – С. 198-205.

Тема 5. Наступ царизму на українську державність у роки Гетьманщини.

Мета: охарактеризувати ситуацію в козацькій Україні після смерті Б. Хмельницького; визначити тенденції, що призвели до розколу козацької України на два гетьманства; проаналізувати моделі української державності, що висувались різними гетьманами доби Руїни; дати оцінку намаганням

українських гетьманів об'єднати Україну; окреслити значення боротьби українського народу середини XVII ст. для формування української державності та нації взагалі; охарактеризувати діяльність гетьмана І. Мазепи з точки зору можливих векторів розвитку української держави: його шлях до гетьманства, меценатська діяльність, позиція Мазепи в українсько-шведському союзі; дати характеристику крокам царизму в напрямку знищення автономного статусу українських земель.

План

1. Гетьманщина в другій половині XVII ст.: моделі української державності, історична доля.
2. Гетьман Іван Мазепа та його політика.
3. Пилип Орлик і Конституція України.
4. Ліквідація царизмом Гетьманщини.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Дайте характеристику постаті Івана Виговського та його державницькій політиці.
- Проаналізуйте причини, що призвели до “Руїни”.
- Охарактеризуйте діяльність гетьманів Лівобережжя та Правобережжя.
- Підготуйте есе на тему “Велике князівство Руське як політична концепція української державності в програмах українських гетьманів”.
- Проаналізуйте зміст міжнародних договорів XVII ст., що визначали кордони українських земель.
- Підготуйте доповідь про ліквідацію царизмом Запорозької Січі у 1775 р.
- Прослідкуйте місце розташування Запорозьких Січей протягом всього часу їх існування та визначить, чим зумовлювалось їх перенесення.

Список рекомендованої літератури

1. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Чернігівський історичний музей ім. В.В. Тарновського; Канадський інститут українських студій Альбертського університету; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського / С. Павленко (упоряд.). - К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. - 1144 с.
2. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII - XVIII ст.: кордони, населення, право / О.І. Гуржій. - К.: Вид. дім “Альтернативи”, 2004. - 312 с.
3. Чухліб, Т. Пилип Орлик [Текст] / Т. Чухліб. – К.: Житомир, 2008. – 63с.
4. Горобець, В. Павло Полуботок [Текст] / В. Горобець. – К.: 2009. – 64с.

5. Куташев І.В. Концепції державності у політичній думці другої половини XVII - початку XVIII ст. / І.В. Куташев // Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. - 2007. - Вип. 35. - с. 611-617
6. Куташев І.В. Політична думка доби Гетьманщини / І.В. Куташев – К.: Український центр духовної культури, 2007. – 319с.

Тема 6. Відродження ідеї українського національного самовизначення та державності в XIX ст. Нові тенденції в соціально-політичному житті України на початку XX ст.

Мета: визначити статус українських земель в контексті геополітичних змін в кінці XVIII ст.; проаналізувати відродження національно-визвольного руху в Україні в першій половині XIX ст., визначити причини, перебіг та значення цього процесу; охарактеризувати питання української державності в контексті діяльності громадських й політичних організацій в Україні; розглянути розвиток капіталістичних виробничих відносин в промисловості і сільському господарстві, соціально-економічну модернізацію українських губерній, визначити роль іноземного капіталу в процесі створення важкої промисловості в українських землях, та взаємозв'язок між індустріалізацією та радикальними змінами в соціальній структурі суспільства та національній структурі населення.

План

1. Пробудження національної самосвідомості в середовищі української інтелігенції у XIX ст.
2. Розвиток національно-визвольних ідей на західно-українських землях у XIX ст.
3. Створення та розвиток важкої промисловості в українських землях, зміни в соціальній та національній структурі населення регіонів України.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- підготуйте доповідь на тему: “Національно-державне відродження на українських землях в XIX ст. в контексті розвитку національних рухів Східної Європи”.
- Дайте визначення термінам: “Національна самосвідомість”, “Національне відродження”, “Національна ідентичність”, “Національна інтелігенція”.
- Проаналізуйте значення вивчення історії свого народу у вихованні масової національної самосвідомості на прикладі історичних пошуків у XIXст. Зробіть доповідь по цьому питанню.

- У чому полягає історичне значення творчості та діяльності Тараса Григоровича Шевченка.
- Зробіть доповідь на тему: М. Драгоманов - погляди на українську державність.
- Підготуйте есе на тему: “Роль іноземного капіталу у становленні важкої промисловості сходу України”.

Список рекомендованої літератури

1. Воронянський О. В. Історія України: Навчальний посібник. – Х., 2005.
2. Бойко О. Д. Історія України / О.Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
3. Земський Ю. Український національний рух у перші роки правління Олександра II // Київська старовина. – 2011. – №4. – С. 67 – 96.
4. Левицька Н. М. Історія України: історія і сучасність: Навчальний посібник. – К., 2013.
5. Казьмирчук Г.Д. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв’язання / Г.Д. Казьмирчук, Ю.В. Латиш // Укр. іст. журнал. - 2005. - № 6. - С. 50-66.

Тема 7. Нові тенденції в соціально-політичному житті України на початку ХХ ст.

Мета: проаналізувати причини виникнення та діяльність політичних об’єднань у Наддніпрянській Україні та питання української державності в їх програмах; охарактеризувати діяльність політичних партій та громадських організацій на західноукраїнських землях та їх ставлення до української державності; звернути увагу на соціально-політичне становище України напередодні Першої світової війни, причини і характер війни, місце України в планах воюючих держав, становище українців в протилежних військово-політичних блоках, діяльність національних громадських та політичних організацій в напрямку відродження державності.

План

1. Суспільно-політичний рух на західно-українських землях в кінці ХІХ ст. - на початку ХХ ст.
2. Виникнення політичних партій у Наддніпрянській Україні на початку ХХ ст. Питання української державності в їхніх програмах.
3. Українські політичні сили в роки Першої світової війни.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Підготуйте доповідь про діяльність “Братства тарасівців” в Наддніпрянській Україні.

- Проаналізуйте програмні документи Революційної української партії. Охарактеризуйте еволюцію її політичних поглядів.
- Зробіть історичний портрет політичних постатей українського національно-визвольного руху кінця XIX - поч. XX ст.: В. Антоновича, М. Порш, М. Міхновського, Є. Чикаленка, Б. Гринченка, С. Єфремова.
- Підготуйте доповідь про діяльність Української Парламентської Громади - української фракції у Державній Думі Росії (I та II) в період першої російської революції 1905-1907 рр.
- Проаналізуйте появу та діяльність Товариства українських поступовців.
- Охарактеризуйте відмінності між політичними партіями Центрально-Східної та Західної України.
- Підготуйте есе на тему: "Відносини між українцями і поляками в складі Російської та Австро-Угорської імперій в довоєнний період (до 1914 р.)"
- Підготуйте доповідь про військово-патріотичне виховання молоді на західноукраїнських землях на прикладі діяльності спортивних товариств "Сокіл", "Пласт", "Січ".

Список рекомендованої літератури

1. Бойко О. Д. Історія України / О.Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
2. Наумов С.О. Створення Революційної української партії / С.О. Наумов // Укр. іст. журнал. - 2006. - №2. - С. 49-59
3. Павко А.І. Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX - початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля / А.І. Павко. - К.: Знання, 2001. - 205 с.
4. Реєнт О.П. Перша світова війна та її наслідки для України / О.П. Реєнт // Проблеми всесвітньої історії: Науковий журнал. - К., 2016. - №1. - С. 64 - 78.

Змістовий модуль 2. На шляху до відродження української державності (XX – поч. XXI ст.)

Тема 8. Українська революція 1917-1921 років.

Мета: проаналізувати процес становлення основних українських політичних сил, їх програми, а також створення і діяльність Української Центральної Ради; охарактеризувати еволюцію політичної платформи Української Центральної Ради на прикладі її Універсалів; дослідити зміни політичної ситуації внаслідок приходу до влади в Росії більшовиків та реакцію на ці події Центральної Ради, її політику в нових умовах; охарактеризувати проголошення радянської влади, створення Української Радянської республіки та її керівних органів; визначити причини та перебіг протистояння двох типів державності в Україні; визначити роль Центральної Ради в боротьбі за українську державність; проаналізувати політику П. Скоропадського в контексті тієї ситуації, що склалася в Україні в квітні 1918 року; охарактеризувати внутрішню та зовнішню політику Директорії, направлену на зміцнення Української держави, та протистояння з більшовиками; визначити кроки українських політичних сил на західноукраїнських землях щодо проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та політику її керівництва в напрямку збереження власної державності; охарактеризувати політику радянської влади на українських землях під час першого та другого встановлення радянської влади; проаналізувати причини українсько-польського військово-політичного зближення та його результатів; підкреслити уроки та значення Української революції 1917-1921 рр.

План

1. Початок Української революції 1917 - 1921 років. Відродження державності України. Державотворча діяльність Української Центральної Ради.
2. Українська Гетьманська держава П.Скоропадського.
3. Західноукраїнська народна республіка: державотворчі процеси та зовнішньополітична орієнтація.
4. Українська народна республіка за доби Директорії: основні напрями державної політики та зовнішня політика.
5. Уроки Української революції 1917 - 1921 років.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Проаналізуйте партійно-політичний, соціальний склад Української Центральної Ради.
- Підготуйте доповідь: “Біографічні замальовки про діячів Української революції (М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра)”.

- Підготуйте есе на тему: “Війна між УЦР і більшовицьким урядом в контексті протистояння двох протилежних політичних, економічних систем, світоглядів”.
- Зробіть історичний портрет П. Скоропадського. Дайте оцінку його діяльності.
- Поміркуйте над визначення форми державного правління за часів Української Держави П. Скоропадського, проаналізуйте наступні характеристики: форма правління на зразок президентської республіки, модель монархічної державності, військова диктатура тощо.
- Підготуйте доповідь на тему: “Українська делегація на переговорах у Брест-Литовську”.
- Складіть історичні портрети керівників Західноукраїнської народної республіки - Є. Петрушевича, К. Левицького.
- Підготуйте доповідь “Українська Галицька армія - формування та бойовий досвід”.
- Політика Директорії на міжнародній арені: основні цілі, напрями та результати.
- Визначте місце “білого руху” в Україні.
- Визначте причини, суть та наслідки отаманщини в Україні в 1918 - 1919 рр.
- Підготуйте доповідь про наслідки Варшавського та Ризького мирних договорів для України.

Список рекомендованої літератури

1. Винниченко В. Відродження нації. Ч. 1 – 3. – Київ-Відень, 1920.
2. Українська Центральна Рада. У 2 т.: документи і матеріали – К., 1996.
3. Верстюк В. Ф. Діячі Української Центральної Ради: біографічний довідник. – К., 1998.
4. Бондар Н.О. Діяльність Харківської організації УСДРП в середовищі робітників і селян на початку революційних подій 1917 року // Збірник наукових праць. Серія «Історія та географія» / ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – Харків: Майдан, 2007. – Вип. 25-26. – с. 135-138
5. Бондар Н.О. Організаційна діяльність УПСР в середовищі селянства на Харківщині в роки революції (1917-1921 рр.) / Н.О. Бондар // Збірник наукових праць. Серія «Історія та географія» / ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – Харків: Майдан, 2008. – Вип. 31. – с. 17-20
6. Бондар Н.О. Ліберально-демократична течія в українському політичному русі на Харківщині в роки революції та громадянської війни (1917-1921 рр.) / Н.О. Бондар // Шевченківська весна. Історія: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. – Вип. VI: У 2-х част. / Редкол.: проф. В.Ф. Колесник (голова),

- к.і.н. Ю.В. Латиш (відп. ред.) та ін. – Ч. 1. Праці вчених. – К.: СПД Цимбаленко Є.С., 2008. – с. 55-57
7. Бойко О. Політичне протистояння Української Центральної Ради і більшовиків (жовтень – грудень 1917 р.) // Український історичний журнал. – 2003. – № 4.
  8. Бойко О.Д. Проблема визначення кордонів України в період Центральної Ради (1917 - 1918 рр) / О.Д. Бойко // Укр. іст. журнал. - 2008. - №1. - С. 31-45.
  9. Скальський В. В. Образ Центральної Ради в свідомості селян на початковому етапі Української революції // Український історичний журнал. – 2008. – № 8.
  10. Гай-Нижник П. П. Державний переворот 29 квітня 1918 р.: причини та перебіг захоплення влади П. Скоропадським // Український історичний журнал. – 2011. – № 4.
  11. Любовець О. М. Політична опора гетьманату П. Скоропадського // Український історичний журнал. – 2013. – № 3.
  12. Пиріг Р. Я. Німецько-австрійська окупація України 1918 р.: до питання про термінологічну визначеність // Український історичний журнал. – 2013. – № 3.

Тема 9. Перші кроки радянського державотворення і втрата УСРР ознак незалежності.

Мета: охарактеризувати процес становлення радянських партійно-державних владних структур та характер їх діяльності; проаналізувати дипломатичну активність УСРР; визначити процес утворення СРСР, включення до його складу УСРР та трагічних наслідків цього для України; проаналізувати стан тогочасної економіки України, необхідність переходу до нової економічної політики (НЕПу) та його результати; визначити роль політики українізації у відродженні української освіти, літератури, науки; підкреслити злочинність політики радянських установ в переслідуванні української інтелігенції; визначити причини та процеси, що призвели до утвердження тоталітарного режиму в УРСР; охарактеризувати пошук моделей самовизначення української нації на західноукраїнських землях; виділити причини наростання національно-визвольного руху, та виділення в ньому трьох течій: ліберальної, комуністичної та радикальної; в цьому контексті розглянути діяльність Організації Українських націоналістів та їх ідеологію - Інтегральний націоналізм - як новий підхід в боротьбі за державність.

План

1. Становлення радянських партійно-державних владних структур на українських землях.
2. Україна і утворення СРСР. Втрата УСРР ознак суверенності.

3. НЕП та українізація УРСР.
4. Насадження тоталітарного режиму в Україні (1928 - 1938 рр.)
5. Утворення та діяльність ОУН на західноукраїнських землях в довоєнний період.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Охарактеризуйте зміст Конституції УСРР 1919 р.
- Дайте визначення термінам “автономізація”, “федералізація”, “договірна федерація” в контексті утворення СРСР.
- Підготуйте есе на тему: “Польсько-українські стосунки у 20-30-ті рр.: загострення національного конфлікту”.
- Охарактеризуйте становище українських земель у складі Румунії в 20-30-ті рр. ХХст.
- Проаналізуйте суспільно-політичні течії Закарпаття в складі Чехословаччини.
- Підготуйте доповідь на тему: “Інтегральний націоналізм - ідеологія в контексті політичних світових тенденцій 20-30-х рр. ХХ ст.”

Список рекомендованої літератури

1. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Т. 1. - Київ: Вид. дім “Кондор”, 2018. - 344 с.
2. Бойко О.Д. Історія України / О.Д. Бойко. - К.: Академвидав, 2006. - 686 с.
3. Васильєв В.Ю. Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни / В.Ю. Васильєв // Укр. іст. журнал. - 2005.- №1. - С. 4-16
4. Організація українських націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / НАН України; Інститут історії України; С.В. Кульчицький. - К.: Наукова думка, 2005. - 495 с.
5. Шаповал Ю. І. Людина і система. Штрихи до портрету тоталітарної системи в Україні. – К., 1994.
6. Греченко В. А. Україна в добу раннього тоталітаризму. – Х., 2001.

Тема 10. Україна і Друга світова війна: нова парадигма.

Мета: з’ясувати важливість ситуації навколо Українського питання в європейській політиці напередодні Другої світової війни і проголошення незалежності Карпатської України, а також причини, початок і характер Другої світової війни; охарактеризувати радянізацію західноукраїнських земель, утвердження радянського тоталітарного режиму; розглянути встановлення фашистського окупаційного режиму та посилення руху опору; проаналізувати український визвольний рух та його самостійницьку

складову; підкреслити внесок українців у розгром німецьких військ; з'ясувати масштаби людських втрат серед українців в наслідок війни, економічні збитки, а також геополітичні зміни.

План

1. Українське питання напередодні Другої світової війни. Карпатська Україна.
2. Плани нацистської Німеччини щодо України.
3. Окупація України та встановлення німецько-нацистського окупаційного режиму.
4. Самостійницька альтернатива для України - український визвольний рух (1939-1950 рр.).
5. Визволення України та політичні наслідки Другої світової війни для України.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Підготуйте історичний портрет А. Волошина.
- Проаналізуйте текст “Акту відновлення Української держави” 30 червня 1941 р.
- Підготуйте есе на тему: “Операція “Вісла” - причини, перебіг, наслідки та її оцінка поляками і українцями”.
- Проаналізуйте діяльність України в Організації Об'єднаних націй у післявоєнний період.

Список рекомендованої літератури

1. Патриляк І.К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І.К. Патриляк, М.А. Боровик. - Ніжин: ПП Н.Н. Лисенко, 2010. - 590 с.
2. Киданюк А. В. Особливості підготовки західноукраїнського села до входження в нову систему соціально-економічних відносин (1944 – 1946 рр.) // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – № 20.
3. Гуменюк О. В. Соціальна політика Радянської влади на західноукраїнських землях у вересні 1939 – червні 1941 рр. // Грані. – 2010. – № 4.
4. Гісем О. Колабораціонізм. Його природа, типологія, прояви в роки Другої світової війни / О. Гісем // Історія в сучасній школі. - 2012. - № 1. - С. 34-35.
5. Люшин І. Українська повстанська армія і Армія Крайова: протистояння в Західній Україні (1939 - 1945 рр.) / І. Люшин. - К.: вид. Києво-Могилянська академія, 2009. - 399с.
6. Українська Повстанська Армія: історія нескорених / В. В'ятрович, Р. Заболій, І. Дерев'яний, П. Содоль: ред. та упор. В. В'ятрович. - Вид. 2-

ге, вип. та допов. - Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2008. - 352 с.

Тема 11. УРСР за часів “відлиги” та “застою” (сер. 50-х рр. ХХ ст. - 1985 р.).

Мета: проаналізувати спробу переформатування сталінської моделі будівництва державного соціалізму в сер. 50-х рр. ХХст.; визначити причини посиленням консервативних тенденцій в суспільних відносинах, подальшу бюрократизацією політичного режиму; охарактеризувати зародження і посилення дисидентського руху - вияву політичної опозиції комуністичному режиму в Україні; проаналізувати діяльність П. Шелеста і В. Щербицького на керівних державних посадах; визначити нові тенденції в діяльності українського опозиційного руху, створення Української Гельсінської спілки.

План

1. Політика десталінізації: спроби реформування сталінської моделі будівництва державного соціалізму.
2. Зародження, основні напрямки та особливості національно-демократичного руху (шістдесятники, дисиденти та ін.) в Україні в 60 – 80-х рр. ХХ ст. Оформлення правозахисного руху та політичної опозиції.
3. Державна політика П. Шелеста та В. Щербицького.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Підготуйте історичні портрети відомих українських шістдесятників: Ліни Костенко, Василя Симоненко, Івана Драча, Миколи Вінграновського й інших.
- Ознайомтесь з політичними творами українських дисидентів - В. Чорновола, І. Дзюби й інших та проаналізуйте їх з точки зору критики радянської влади.
- Підготуйте есе на тему: “Переслідування радянської владою українських дисидентів. В’язні сумління.”

Список рекомендованої літератури

1. Андросук О.В. В. Чорновіл та ідея федералізації України: еволюція поглядів / О.В. Андросук // Укр. іст. журнал. - 2010. - № 1. - с. 22-35.
2. Шаповал Ю.І. Петро Шелест у контексті політичної історії України ХХ ст. / Ю.І. Шаповал // Укр. іст. журнал. - 2008. - №3. - С. 134-149
3. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Т. 1. - Київ: Вид. дім “Кондор”, 2018. - 344 с.
4. Бойко О.Д. Історія України/О.Д. Бойко. -К.:Академвидав, 2006. - 686 с.

Тема 12. Україна на шляху до суверенітету та державної незалежності

Мета: проаналізувати курс нового керівництва СРСР на економічні і політичні реформи у суспільстві та перші кроки до демократизації суспільного життя; визначити причини виникнення багатопартійності; охарактеризувати діяльність та програмні положення Народного Руху за Перебудову; проаналізувати шлях України до свободи і незалежності у 1990-1991 роках; дати сучасну оцінку розпаду СРСР та утворенню СНД.

План

1. “Перебудова” та Український державний проект: виклики, успіхи, поразки і перспективи.
2. Виникнення багатопартійності. Ставлення політичних партій до державного статусу України. Народний рух України за перебудову.
3. Проголошення державного суверенітету та незалежності України.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Проаналізуйте прийняття Закону “Про мови в Українській РСР” та підготуйте по цій темі доповідь.
- Підготуйте історичні портрети керівників та членів Народного Руху України за Перебудову.
- Дайте визначення історичним термінам: “Парад суверенітетів”, “Новоогарьовський процес” в контексті перспектив розбудови незалежної України.
- Проаналізуйте утворення СНД та підготуйте есе на тему: “СНД - реінкарнація СРСР чи новий формат відносин колишніх радянських республік”.

Список рекомендованої літератури

1. Даниленко В.М., Смольницька М.К. Шлях до незалежності: громадські рухи й суспільні настрої в УРСР другої половини 1980-х рр. / В.М. Даниленко, М.К. Смольницька // Укр. іст. журнал. – 2011. – № 4 (499). – С. 4 – 23.
2. Бажан О.Г. Спроби протидії КДБ УРСР становленню та функціонуванню Народного руху України за перебудову / О.Г. Бажан // Укр. іст. журнал. - 2010. - № 1. - С. 35-41
3. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. // Голос України. – 1990. – № 127.

4. Акт проголошення державної незалежності України. Постанова Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р. // Радянська Україна. – 1991. – 31 серпня.
5. Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.). – К., 2001.

Тема 13. Державотворчі процеси перших років незалежності. Проблеми української державності у 1991-2009 рр.

Мета: проаналізувати перші кроки української влади в напрямку державного будівництва та формування нового політичного устрою, переходу до ринкової економіки та становлення дипломатичних відносин зі світовим співтовариством; охарактеризувати перебіг та результати політичної кризи 1993 року та оновлення вищих органів влади в березні-липні 1994 р.; визначити події та політичні процеси, що призвели до конституційної кризи в 1995 р. та початку роботи над новою Конституцією незалежної України; проаналізувати процес набуття Україною без'ядерного статусу; визначити передумови “Помаранчевої революції” 2004 р. та суть політичної реформи, а також регіональну політику нової влади; визначити шляхи виходу з криз у 2006 - 2009 рр.

План

1. Реорганізація та створення органів державної влади.
2. Підготовка та прийняття Конституції України.
3. Міжнародне визнання незалежної України.
4. “Помаранчева революція”. Функціонування нової влади.
5. Формування нового зовнішньополітичного курсу України після Помаранчевої революції.
6. Перша та друга “газові війни” РФ проти України.

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Дайте характеристику основним положенням Конституції України.
- Підготуйте доповідь на тему: “Ядерне роззброєння України - процес та результати”.
- Підготуйте есе на тему: “Помаранчева революція - причини, характер, перебіг та наслідки”.
- Проаналізуйте просування України в напрямку Європейського Союзу в 1991 - 2010 рр.
- Охарактеризуйте відносини України з НАТО в період 1991 - 2010 рр.

Список рекомендованої літератури

1. Акт проголошення державної незалежності України. Постанова Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р. // Радянська Україна. – 1991. – 31 серпня.
2. Конституція (Основний Закон) України. – К., 1996.
3. Гай-Нижник П.П. Кримський вузол і питання Чорноморського флоту РФ у російсько-українських воєнно-політичних взаєминах (1991-2013 рр) / П.П. Гай-Нижник // Гілея: наук. вісник. Зб.наук. праць/ Гол. ред. В.М. Вашкевич. - К.: Вид-во “Гілея”, 2017. - Вип. 117 (2). - С. 77-90.
4. Чекаленко Л. Зовнішня політика України: підручник / Л. Чекаленко. - К., 2015. - 477 с.
5. Яневський Д. Хроніка “Помаранчевої революції” / Д. Яневський. - Харків: Фоліо, 2005. - 317 с.
6. Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.). – К., 2001.
7. Литвин В.М. Україна: хроніка поступу (1991 – 2000). – К., 2000.

Тема 14. Проблеми української державності у 2010-2021 рр.

Мета: проаналізувати прихід до влади у 2010 р. В. Януковича та політику його команди в державній сфері; визначити причини та перебіг революції Гідності; з’ясувати напрямки та план підготовки Кремля до війни з Україною; визначити основні етапи та перебіг війни РФ проти України у 2014 - 2021 рр.; дати визначення поняттю “гібридна війна”; охарактеризувати феномен волонтерства під час війни.

План

1. Прихід до влади у 2010 р. В. Януковича. “Харківські угоди” між Україною та РФ.
2. Революція “Гідності”.
3. Підготовка та початок війни Російської Федерації проти України. Окупація Автономної Республіки Крим.
4. “Гібридна війна”: визначення та характеристика. Збройний конфлікт на Сході України (квітень 1914 р. - грудень 2021 р.).

Питання для поглибленого вивчення теми:

- Проаналізуйте злочинні кроки влади Януковича у напрямку руйнації українського сектора безпеки і оборони.
- Якою була роль міжнародної спільноти у протидії агресії Росії проти України в 2014-2021 рр.
- Охарактеризуйте поняття гібридна війна в контексті подій в Україні в 2014-2021 рр.
- Дайте оцінку феномену волонтерства з історичної, соціальної та психологічної точки зору.

Список рекомендованої літератури

1. Євромайдан: хроніка відчуттів: [колекція есе] / Тарас Прохасько [та ін.] ; [упоряд. Карп'юк В.]. - Брустурів : Дискурсус, 2014. - 151, [1] с. : фот.
2. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. - К.: НІСД, 2017. - 496 с.
3. 25 років незалежності: нариси творення нації та держави / Г.В. Боряк (кер. авт. кол.), В.В. Головка та ін.: НАН України: Інститут історії України. - К.: Ніка-центр, 2016. - 796 с.

Форми контролю та засоби діагностики успішності навчання

Семінарські заняття проводяться у формі обговорення питань, які складають план семінарського заняття. Обговорення питань може відбуватись у наступних формах:

1. Одна доповідь - запитання до доповідача - обговорення - висновки.
2. Декілька доповідей з одного питання - дискусія - висновки.
3. Командне опрацювання питання (визначення ролей, постановка мети, цілей, завдань) - підведення підсумків.
4. Доповіді з питань, що визначені для поглибленого вивчення теми - обговорення - висновки.

На семінарських заняттях можуть застосовуватись різні форми контролю знань, такі як: проміжні тести, як з окремої теми так і з декількох тем; історичні диктанти (визначення основних історичних термінів та понять); короткі творчі завдання з теми семінарського заняття (аналіз події, виділення ключових моментів, визначення ролі, формулювання висновків, аналіз значення історичної події / постаті / ключових фактів).

Курс дисципліни "Історія української державності" складається з двох модулів. Кожен модуль закінчується модульним контролем. Підсумкова оцінка за модуль складається з суми результатів за роботу на семінарських заняттях та підсумкового модульного контролю. Підсумковий модульний контроль проходить у вигляді виконання тестів з тем модулю.

Розподіл балів за курс:

Максимальна кількість балів за весь курс - 120 балів - що дорівнює 100 балам за дисципліну.

Модуль I - 45 балів, з яких 35 балів - максимальна кількість балів за семінарські заняття (максимум 5 балів за семінарське заняття) та 10 балів - максимальний бал за підсумковий тестовий контроль.

Модуль II - 45 балів, з яких 35 балів - максимальна кількість балів за семінарські заняття (максимум 5 балів за семінарське заняття) та 10 балів - максимальний бал за підсумковий тестовий контроль.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (реферат) - 20 балів

Іспит - 10 балів.

Підсумковий бал за дисципліну вираховується за формулою:

$$Пб = Вб : 1,1 \quad \text{або} \quad \frac{110}{Вб} = \frac{100}{Пб}$$

Вб - Ваш бал за підсумками роботи протягом семестру.

Пб - Підсумковий бал

110-120 балів - дорівнюють 100 балам підсумкової оцінки.

Шкала оцінювання

Ваш бал, отриманий за підсумками навчання	Підсумковий бал за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
99 - 120	90 – 100	відмінно	A
90 - 98	82 – 89	дуже добре	B
80 - 85	74 – 81	добре	C
70 - 84	64 – 73	задовільно	D
66 - 69	60 – 63		E
39 - 65	35– 59	незадовільно - з можливістю повторного складання іспиту	FX
0 - 38	0-34	незадовільно - з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Критерії оцінювання різних видів робіт під час вивчення дисципліни

№ п/п	Види робіт	Кількість балів (макс)	Критерії оцінювання	Примітки
-------	------------	------------------------	---------------------	----------

		ималь на)		
1	Семінарське заняття	5	<ul style="list-style-type: none"> - Усна відповідь у вигляді доповіді - відповідь є змістовною, відповідає темі питання, виклад є послідовним, аргументованим з елементами аналізу та власною думкою; робота виконана без помилок чи зауважень / з незначними зауваженнями; присутнє креативне мислення. - Участь в обговоренні питання - тези є змістовними, обґрунтованими з достатньою аргументацією, підкріпленні власним баченням проблеми та висновками; - Тестове завдання виконане без помилок. 	Максимальна оцінка можлива лише за своєчасне виконання завдання
2	Підсумковий тестовий контроль	10	<p>Виконання тестів без помилок. 10 балів відповідає 100 балам. 90-100 балів - 9-10 балів 82 - 89 балів - 7-8 балів 74 - 81 балів - 6 балів 64 - 73 балів - 5 балів 60 - 63 балів - 4 бали 35 - 59 балів - 3 бали 0 - 34 балів - 0-2 бали</p>	Терміни виконання підсумкового модульного тестового контролю визначаються викладачем
3	Індивідуальне науково-дослідне завдання (реферат)	20	<p>Реферат виконаний відповідно до всіх вимог щодо його написання - дотримання структури роботи, наявність всіх складових реферату, ґрунтовність дослідження, послідовність викладу матеріалу, аналіз джерел, узагальнення матеріалу, власний підхід до висвітлення теми, дотримання академічної доброчесності, підведення висновків, креативність у підготовці презентації, вчасне виконання та захист роботи. 90-100 балів - 18-20 балів</p>	Реферат виконується у кількості одного та протягом семестру. Час захисту реферату визначається викладачем та узгоджується зі студентами

			82 - 89 балів - 16-17 балів 74 - 81 балів - 13-15 балів 64 - 73 балів - 10-12 балів 60 - 63 балів - 7-9 бали 35 - 59 балів - 3-6 бали 0 - 34 балів - 0-2 бали	
4	Іспит	10	Усна форма (білети) - ґрунтова відповідь на питання білету, розуміння та аргументація відповіді. Письмова форма (білети) - ґрунтова відповідь на питання білету, з розкриттям змісту питання, аргументацією відповіді та висновками. Письмова форма (тести) - правильне виконання тестів. 90-100 балів - 9-10 балів 82 - 89 балів - 7-8 балів 74 - 81 балів - 6 балів 64 - 73 балів - 5 балів 60 - 63 балів - 4 бали 35 - 59 балів - 3 бали 0 - 34 балів - 0-2 бали	Студенти, які набрали необхідну кількість балів за підсумками навчання (99 - 120), що відповідає за національною 100-бальною шкалою оцінювання (90-100 балів) можуть бути звільнені від складання іспиту

Для зарахування дисципліни студент має виконувати всі види робіт - відвідувати семінарські заняття, брати участь в підготовці та обговоренні питань з плану семінарських занять, проходити модульне тестування, виконати та захистити індивідуальне науково-дослідне завдання (реферат).

Інформаційні ресурси

- Сайти бібліотек:
  - <http://korolenko.kharkov.com/> - Наукова бібліотека імені В.Г. Короленка
  - <http://www.nbu.gov.ua/> - Наукова бібліотека імені В.Вернадського
  - <https://library.btu.kharkov.ua/> - Наукова бібліотека ДБТУ
- Інтернет ресурси:
  - <http://www.history.org.ua/> - Інститут історії НАН України
  - <http://historians.in.ua/> - Український історичний портал

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Методичні вказівки
до проведення семінарських занять з дисципліни

Автор-укладач

БОНДАР Наталя Олександрівна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman

Папір для цифрового друку.

Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 26,04.

Тираж ___ пр.

Державний біотехнологічний університет

м. Харків, 61002, вул. Алчевських, 44